
Gergely Ágnes

STEINACH-MŰTÉT

1

Lépj át

Nedvkeringés a háncs alól,
manószakáll a vízesésben,
kisuvickolt csizmád elől
felszól az én elfelejtett léptem.

Egyetlen körző két szára: járunk
a kékbe burkolt faltövek között.
Minden színt leolvaszt a tűz.
Kályhának feszítjük a hátunk.

Azt mondd: „Elroncsolt ólomkatona.”
Azt mondom: „Bőrét vesztett konvertita.”
A kín a párkány felé lendít.
Aztán már a hold sem jelent semmit.

Ég felé nézve kottáztunk egykoron.
Lábnyomunk Pompeji volt, nem Hollywood.
Lépj át fenyéren, rajtam, a falon.
Bennem nincs élet. Sem igazság. Csak út.

2

Orgonaszó

Ha a világot végképp átrendezik,
s a talapzatról nem tudjuk, ki szól,
ha a világot háromszögbe rendezik,
át kell majd törni az orgonaszón,

egy jellel, át a hártvás üvegen,
inteni, hogy mindent hallottam itt,
az orgonát magasba hordó üvegen,
a lépteket magasba felkongó boltíveken,
hang: nyém a hang: nincs, csak halottam itt.

3

Aggok háza

Hóhatár, sibakancs, alpesi ház.
A látvány megidézhetetlen.
Az utcán magukban beszélnek.
Pad szélén ülnek a szürkületben.

Egyszer csak odalép. „Glockner. Műlesiklás.
Kilencszáznegyven. Porhó. Tűz a nap.
La Conga! A padlóg a szédületben...”
És akkor egyet elszólítanak.

4

A préri télen

Mínusz tizennégy Celsius.
Fázik a fény, fázik az árnyék.
Mathilde meztélláb lép a hóra,
hogy kinn az indián ne fázzék.

„Kultúrantropológia” – szól a professzor.
„Viktimológia” – szól a másik.
Sündisznó hömpölyög a hóban.
Közben mindenki tovább fázik.

5

Egyre messzebb

Egyre messzebb, megfoghatatlan,
fénykép sem éri el,
gleccser, meteor, sziklaösvény,
sehol túristajel,

szigony se (kötni), ostor (üttni),
árvíz (lefojtani) –
de itt egy síró öregember.
Ő is volt valaki.

6

Ez még csak

Ez csak kiesett műtéti idő.
Ez még csak hordágy. Állathang hörög.
Rezgő szavak, csettintő nyelveken.
Fehér köpeny a légsöved fölött.

7

Fönt és lent

De mégis: szárnyak.
Kar nélkül lengeni.
Átkerülni egy felsőbb némaságba.
Valóra támadt
múltját tengeti
a szerelem korall kispasztikája.

Megtörtént? Mindegy.
Levonul a szépség.
Föntről is látni, hallani.
A mélytengeri műteremnek
izomszorító löktetését
időtlenség sem oltja ki.

8

A testek és az órák

Hanyatt, egyedül, szemben ablak,
lazul a pánt.
Mennek a testek és az órák,
csillag iránt.

De hiszen ezt akarta látni,
nem a halált.
Az Idő testté lón: ki eljön,
hazatalált.

9

A párna

Seneca hogyan boldogult?
A kád köréje tántorult.
Egyre sűrűbben fogta be
hatalma, teste, végzete,
mígnem egyetlen pont a kád
a végső geometriát
alája feszíteni mind
a párna törvénye szerint.

10

Az ébredés

Tehetség a présbe:
ég alá fut az őszi csatornák
háromszögelése.

„Azelőtt”, „azóta”.
A villanyfényes ablakból elszáll
a kék tavirózsa.

A rácson átível,
kényszeredetten imbolyog a vers.
Ne érd be ennyivel.

11

Ne érd be ennyivel

Kegyetlenség gyermekkorában,
felnőttként két-három csoda,
az, hogy a Föld gömb alakú,
hogy nincs valódi gyógyulás,
de kitárt kar a sivatag
– ennyi kellett, hogy megértse,
Knut Hamsun hogy került *oda*.

12

Csalódások

Azt hittem, a Szfinkszé a fejed.
S most látom, három
retekkel eszed
a vajjas kenyeret.

Rólad kérdezte Babits:
„Lehet-e forró a jég”?
Izeg-mozog a sapkában a fejed,
mint a menyét.

Körülcsavar a por, a házipor.
Talpig atkában fekszel.
Sivatagi rózsza! ne számíts rám,
ha egyszer megöregszel.

13

Summa

Csillag fia voltál, az is maradsz.
Csak a denevér a tanúd.
Az úr sistergi: „*Come, you Brute*”,
a feketéllő öreg árok az,
az öreg árok kitárt karja az.
Többet a sebészkes se tud.

14

Az elbeszélés

S egy fehér csapat lép a hegygerincre.
Zsindely alatt a néma orgona.
Alpesi ház. Fűvek lehorgadt tincse.
Késsel jelölt fán bőrszajak nyoma.

Préri. Gleccser. Szakadék. Imasálba
tekerdőzve a kiesett idő.
Egy ablakból a felsőbb némaságba
leskel tíz férfi s ugyanannyi nő.

Mindenütt ablak. És szemben is ablak.
Ez lesz a végső geometria.
Meghasadt rács. Ott lenn a sivatagnak

forró jéggé kell majd változnia.
S az öreg árok magára maradhat.
Szárnyak sem érik el már. Ő is ablak.

Jürgen Habermas

TANULNI A TÖRTÉNELEMBŐL?

Ra, man Katalin fordítása

Michael Stürmer a *Frankfurter Allgemeine Zeitung* 1993. 12. 27-i számának vezércikkében megismételt egy kérdést, amely a hatvanas évek óta foglalkoztatta a régi Szövetségi Köztársaságot, és amely az új Németország nacionalista elitjét – Schäublétől Heitmannig – 1989-től indulatba hozza: „*A vádak fokozódó bizonytalansága miatt azonban felmerül a kérdés, meddig engedjék meg még a múltból visszajáró kövendégnek, hogy az egész jövőre és az egész múltra vonatkoztatva megvételje a polgári erényt és a hazaszeretetet.*” A kövendég mene tekeljét tehát így kell érteni: Hogy ismét normális nemzeté váljunk, meg kellene szabadulnunk az Auschwitzcal kapcsolatos önkritikus emlékektől. A historikus, aki pedig maga is a történelempedagógus szerepében lép fel, nyilvánvalóan átoknak érzi azt a késztetést, hogy tanuljunk a történelemből.

Ez a szándék azonban nem is olyan egyszerű, mint amilyennek látszik. Lehet-e egyáltalán tanulni a történelemből? Mielőtt megpróbálok erre válaszolni, visszapillantásra van szükségem, mert nem mi vagyunk az elsők, akik ezt a kérdést felteszik maguknak.

Reinhardt Koselleck huszonöt évvel ezelőtt tanulságos történelmi kritikának vetette alá a históriát „*tanítómester*”-ként beállító felfogást. A „történelemnek”, amely a „*historia est magistra vitae*” régi formulájában lépett fel, a régiek számára nem volt az a jelentése, amit mi ma tulajdonítunk neki; még nem a történelmi alakok életének összességét értették rajta, tehát a történelmet egyes számban, hanem annak a sok egymástól független eseménynek fel-alá hullámozását, amelyek közül az egyik vagy a másik a később születettek számára esetleg saját cselekvésük mintájául szolgálhat. A latin formula Cicerótól származik, és a történelmet még Machiavelli vagy Montaigne is a példamutató esetek forrásának tekintette. Csak az antropológiai szemlélet számára, amely szerint a múlt és a jelen generációi lényegileg *egyformán* viselkednek, jelenhet meg a történelem mint megőrzendő és utánzásra méltó példák kincsháza. Tanulni csak egy olyan történelemből lehet, amely megisméltódik; és csak azok tanulhatnak belőle, akik a maguk természetében hasonlóak maradnak. *Historia est magistra vitae* –